

เฮอ์มาน เฮสเส

ศิริธาดา กองภา

คนชาติเดียวกันไปมากมาย

และตรงนี้เอง หากมองในแง่เนื้อหาของนิยาย ซึ่งฉายสะท้อนชีวิตของผู้คนในยุคสมัยของตน “เงาฝันของผีเสื้อ” ก็ย่อมเปรียบเสมือนกระจกหลายด้าน ที่สะท้อนเหตุการณ์ในอดีต ให้มากระทบกับชีวิตและสังคมในช่วงที่นิยายเล่มนี้กำเนิดขึ้นและร่วมสมัยอยู่ ก็สามารถฉายความวุ่นวายหลากหลายที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นที่ทราบกันดีว่า นักอ่านสามก๊กในบ้านเรานั้น ส่วนใหญ่ก็อ่านแต่กลยุทธ์เพื่อเอาชนะ มิได้อ่านอย่างเรียนรู้อดีต สิ่งหนึ่งที่จะละเอียดไม่กล่าวถึงในการเขียนนิยายเรื่องนี้ได้ ก็คือเทคนิคการเขียน ในลักษณะนิยายย้อนประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ซ้อนนิยาย

ที่กล่าวว่ายกย่องเช่นนี้ก็เพราะว่า “เงาฝันของผีเสื้อ” ถูกปะปนคลุกเคล้าจนไม่รู้ว่าเป็นเรื่องใดเป็นเรื่องใด ทั้งเรื่องจริงที่ซ่อนอยู่ในเรื่องแต่ง เรื่องแต่งที่ซ่อนเรื่องแต่ง และยิ่งเรื่องแต่งที่ซ่อนอยู่ในเรื่องจริงอีก ผู้เขียนจับเอาทั้งข้อมูลประวัติศาสตร์ ข้อมูลการเขียนแต่งนิยายเรื่องสามก๊ก และเรื่องประกอบอื่น คลุกเคล้าเข้ากับจินตนาการอย่างสมน้ำสมเนื้อจนแทบจะหารอยเหลือไม่พบ คล้ายกลิ้งแบบปริซึมที่สะท้อนการหักเหของแสงในหลายมุมจนเกิดการสะท้อนไปมา จนเป็นภาพสุดแสนแปลกประหลาดและวิจิตรที่ดวงตากับกตของเราไม่อาจมองเห็น “เงาฝันของผีเสื้อ” ก็ประดุจกัน เพราะผู้เขียนได้วางส่วนผสมที่หลากหลายให้กลมกลืน ซ้อนภาพอดีตเข้ากับนิยาย และซ้อนนิยายกับประวัติศาสตร์ อีกทั้งผนวกปมเงื่อนไขการกำเนิดเรื่องนี้อาจตกทอดมาถึงปัจจุบันและก็กลายมาเป็นนิยายเล่มนี้ แต่ในท้ายที่สุดนิยายเล่มนี้ก็ราวกับเป็นเพียงภาพฝัน ซึ่งผู้เขียนได้เสนอผ่านปากของขงจื้อไว้ที่หน้าสุดท้ายว่า “แท้แล้ว ข้าฯ ฝันว่าตัวเองเป็นผีเสื้อ หรือว่าผีเสื้อกำลังฝันว่าเป็นตัวข้าฯ กันแน่หนอ”

เพราะนี่คือ กำเนิดปณิธานตำนานนิยายเรื่องสามก๊ก ในขณะที่เดียวกันก็เป็นกำเนิดปณิธานตำนานนิยายเรื่องเงาฝันของผีเสื้อ ด้วยเช่นกัน **๕**

เฮอ์มาน เฮสเส (Herman Hesse) นักเขียนและกวีชาวเยอรมัน เกิดเมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๘๗๗ ณ เมืองคาล์ว ประเทศเยอรมนี ทั้งบิดาและมารดาเป็นมิชชันนารีนิกายโปรเตสแตนต์ ส่วนตาเป็นนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านตะวันออก ทำให้เฮสเสเติบโตมาท่ามกลางบรรยากาศของปรัชญาตะวันออกและความเคร่งครัดศรัทธาในศาสนา เมื่อบิดาต้องการให้ศึกษาต่อด้านศาสนศาสตร์ เฮสเสจึงเข้าเรียนที่โรงเรียนสอนศาสนา Maulbronn Abbey ในปี ค.ศ. ๑๘๙๒ ทว่าเขาต่อต้านคำสอนและแนวทางปฏิบัติของนักบวช หลังเรียนได้เพียง ๖ เดือนจึงลาออกเพราะทนรับแรงกดดันไม่ไหว

จากนั้นเฮสเสฝึกงานที่ร้านหนังสือและร้านเครื่องยนต์ กระทั่งได้งานที่ร้านหนังสือในเมืองบาเซิล ซึ่งเขาใช้ประโยชน์จากงานที่ทำได้ด้วยการศึกษาวรรณกรรมและอ่านหนังสือมากมายทั้งหนังสือเยอรมันและต่างชาติ ระหว่างนี้ก็เริ่มเขียนหนังสือและตีพิมพ์นวนิยายเรื่องแรก *Peter Carmenzind* (ปีเตอร์ คาร์เมนซิน) ในปี ค.ศ. ๑๙๐๔ นวนิยายเรื่องนี้สะท้อนปัญหาวัยรุ่นและความเหลวแหลกของการศึกษาในยุคคนนั้น และสร้างชื่อให้เฮสเส ทำให้เขาตัดสินใจออกมาเป็นนักเขียนอาชีพ รวมทั้งเขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์และนิตยสารหลายฉบับ

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๑ ปี ค.ศ. ๑๙๑๔ เฮสเสทำงานให้กับกองทัพ โดยรับผิดชอบในส่วนการควบคุมนักโทษสงคราม ทว่าเขาได้แสดงจุดยืนต่อต้านลัทธิชาตินิยมและความบ้าคลั่งสงครามด้วยการเขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์ *Neue Zürcher Zeitung* เป็นเหตุให้ได้รับความกดดันจากทางการ ทว่าก็ยังไม่เลวร้ายเท่ากับชาวที่บิดาเสียชีวิต ภรรยามีปัญหาทางประสาทและบุตรชายป่วย ทำให้เฮสเสต้องออกเดินทางเพื่อเยียวยาจิตใจตนเองอยู่หลายปี ในช่วงนี้เขาเริ่ม

□ เฮอ์มาน เฮสเส

สนใจปรัชญาตะวันออก ทั้งอินเดียและจีน โดยเฉพาะเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนาและจิตวิญญาณ เมื่อมีโอกาสเดินทางไปอินเดีย จึงได้นำประสบการณ์ที่ได้รับมาประยุกต์กับงานเขียนยุคหลังๆ ซึ่งเน้นไปที่การมองตัวตนภายใน หยั่งลึกถึงโลกและธรรมชาติ การแสวงหาความสงบ และการตอบคำถามว่าชีวิตคืออะไร ผลงานเรื่องชื่อในยุคหลัง ได้แก่ *Siddhartha* (สิทธารถะ-๑๙๒๗), *Steppenwolf* (สเตปเปินวูล์ฟ-๑๙๒๗), *Journey to the East* (ท่องตะวันออก-๑๙๓๒) และ *The Glass Bead Game* (เกมลูกแก้ว-๑๙๔๓)

เฮสเสโอนิสัญชาติและย้ายไปอยู่สวิตเซอร์แลนด์ในช่วงที่นาซีเรืองอำนาจ เนื่องจากเขาเขียนหนังสือและบทความต่อต้านการกระทำของรัฐบาล เขาได้รับรางวัลเกอเธ่และรางวัลโนเบลในปี ค.ศ. ๑๙๔๖ หลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดแล้ว เป็นนักเขียนที่ได้รับการยกย่องว่าละเอียดอ่อน เข้าใจธรรมชาติ ศาสนา ปรัชญา และศิลปะ เข้าถึงความเป็นปัจเจกของมนุษย์อย่างยากที่จะหานักเขียนคนใดเทียบ ในวันที่ ๙ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๖๒ เฮสเสเสียชีวิตอย่างสงบด้วยวัย ๘๕ ปี **๕**